

Mirna Willer

ISBD peržiūros grupės pirmininkė

(Zadaro universiteto (Kroatija) Informacijos mokslų departamentas)

Françoise Leresch

ISBD susietų duomenų tyrimo grupės pirmininkė (Prancūzijos nacionalinė biblioteka)

ISBD standarto raidos kryptis numatyta 2011 m. „ISBD: Tarptautinio standartinio bibliografinio aprašo“ jungtinėje laidoje. Ši kryptis suvokiama kaip sudedamoji dalis dviejų glaudžiai susijusių veiklų: ISBD ir FRBR modelio derinimas bei ISBD pateikimas semantinio saityno standarte „Išteklių aprašo modelis“ (RDF). Abi šios veiklos atitinka jungtinės laidos ketvirtąjį tikslą „plėsti bibliografinių duomenų perkeliamumą į semantinio saityno aplinką galimybes ir tobulinti ISBD funkciją suderinamumą su kitais turinio standartais¹“. Todėl pagrindinė ISBD peržiūros grupės susitikimo, vyksiančio 80-ojo IFLA generalinio kongreso ir asamblėjos Lione 2014 m. metu, dienotvarkės tema bus pasirengimas ISBD peržiūrai. Svarstymuose daugiausia dėmesio numatoma kreipti į tai, kokiais principais turėtų būti vadovaujamosi atliekant peržiūrą (pvz., ar reikia įteisinti FRBRizuotą katalogavimą), ir peržiūrėti elementų apibrėžtis bei patikslinimus atsižvelgiant į ISBD elementų naudojimo ir naudojimosi reikšmių žodynais patirtį skelbiant susietus duomenis. Svarstant bus remiamasi dokumentais, kuriuos parengė ISBD susietų duomenų tyrimo grupė dalyvaudama dviejuose IFLA finansuojamuose projektuose: „ISBD vardų erdvių atitikties ir šių vardų erdvių skelbimas kaip susieti duomenys“ (G3.13.- 1/13, 2013 m.) ir „ISBD vardų erdvių atitikčių rengimas ir naudojimas“ (ID: 3-13-2-14, 2014 m.). Šiems dalykams apsvarstyti darbo grupė surengė du susitikimus Prancūzijos nacionalinėje bibliotekoje, Paryžiuje: 2013 m. spalio 16–18 d. ir 2014 m. balandžio 7–9 d.

Pagrindinė 2013 m. spalio mėn. susitikimo tema buvo ISBD ir FRBR semantinės atitikties modeliavimas atsižvelgiant į ISBD ir jungtinio FRBR modelio santykį. Siekiant toliau plėtoti ISBD ir FRBR vardų erdvių atitiktį, pirmiausia buvo būtina apsvarstyti dokumentą *Resource vs WEMI entity resolution: discussion paper* („Išteklius“ ir FRBR entitetų (WEMI)² palyginimas. Medžiaga svarstymui“), kuriam vėliau buvo pritarta ir jis buvo paskelbtas kaip *Resource and Work, Expression, Manifestation, Item [prepared by] Gordon Dunsire, 28 July 2013, Amended 6 October 2013, following comments by Patrick Le Boeuf and discussion at IFLA 2013* („Išteklius“ ir „Kūrinys, išraiška, apraiška, vienetas“ [parengta] Gordon Dunsire (Gordon Dunsire), 2013 m. liepos 28 d. Redaguota 2013 m. spalio 6 d. atsižvelgiant į Patricko Le Boeufo (Patrick Le Boeuf) pastabas ir svarstymus 2013 m. IFLA Generaliniame kongrese ir asamblėjoje³). Todėl buvo nutarta paskelbti taisyklių neribojamas ISBD vardų erdves, t. y. atskirą išsamų ISBD elementų, išreikštų kaip RDF savybės

¹ ISBD: International standard bibliographic description / recommended by the ISBD Review Group ; approved by the Standing Committee of the IFLA Cataloguing Section. Consolidated ed. Berlin: De Gruyter Saur, 2011., http://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/isbd/isbd-cons_20110321.pdf.

² „Kūrinys, išraiška, apraiška, vienetas“, angl. *Work/Expression/Manifestation/Item*. (Vert. pastaba).

³ <http://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/isbd/OtherDocumentation/resource-wemi.pdf>

KULTŪRA • MOKSLAS • VALSTYBĖ • ATEITIS

neapibrėžiant jų srities ir galiojančių reikšmių, sąrašą. Tai būtina todėl, kad FRBR apibrėžia entitetų – kūrinio, išraiškos, apraiškos, vieneto – sritis (RDF klases), o ISBD – išteklių. Buvo diskutuojama taip pat ir apie elementų identifikavimą bei galimą jų apibrėžčių ir patikslinimų peržiūrą siekiant tikslesnės elementų ir FRBR modelio atitikties bei funkcinio suderinamumo su kitų standartų vardų erdvėmis.

Tuo tikslu buvo pritarta dokumentui *ISBD unconstrained elements and other extensions* („ISBD taisyklių neribojami elementai ir kiti plėtiniai“⁴), kurį ISBD peržiūros grupės 2013 m. Singapūro susitikimui parengė Gordonas Dunsire, ir jis buvo paskelbtas. Siekdama suvokti ISBD kontekstą, tyrimo grupė peržiūrėjo ir iš naujo patvirtino kitą ISBD peržiūros grupės Singapūro susitikimui parengtą dokumentą *Alignments between the namespaces of ISBD, other IFLA standards, and external standards* („ISBD vardų erdvių, kitų IFLA standartų ir išorinių standartų atitiktys“⁵).

Norint bibliografinius duomenis skelbti kaip susietus atvirus duomenis naudojant ISBD vardų erdves, jie turi būti išreiškiami kaip RDF trijų elementų deriniai („sakiniai“), kuriuose klasės ir savybės yra URI: **klasė** (objektas arba entitetas (ISBD „išteklius“)) (<http://metadataregistry.org/schemaprop/show/id/2107.html>) – **savybė** (entiteto atributas ir entitetų ryšiai (ISBD „elemento vardo erdvė“, pvz., „turi pagrindinę antraštę“)) (<http://metadataregistry.org/schemaprop/show/id/1945.html>) – **objektas** („bibliografiniai duomenys“ arba kito derinio elementas, pvz., URI). Tai reiškia, kad kiekvienas duomenų elementas yra teiginys – trijų elementų derinys duomenų debesų saityne. Tačiau toks būdas netinka skelbti bibliografinius duomenis kaip nuoseklią informaciją apie aprašomą išteklių su visais jam būdingais duomenų ryšiais ir gauti nuoseklią informaciją žmogui suprantama forma. Tam tikslui būtina parengti taip vadinamą taikymo profilį – reikalavimus, nustatančius, kaip pateikti ISBD išteklius RDF naudojant ISBD klases ir savybes bibliotekų susietų duomenų trijų elementų deriniuose. Šią problemą svarstyti pradėta 2013 m. spalio susitikime; svarstymai buvo tęsiami 2014 m. balandžio susitikime, kuriame buvo pristatyta Salvadoro bibliotekų asociacijos (ABES) ir Prancūzijos nacionalinės bibliotekos veikla.

2013 m. susitikime buvo svarstomos taip pat ir „RDF atitikmenų ISBD standarte vertimo rekomendacijos“ bei numatyta, kaip tobulinti šį dokumentą, kurį rengiamasi patvirtinti ISBD peržiūros grupės susitikime Lione 2014 m. „Rekomendacijose“ teikiama patarimų, kaip naudotis bendresnėmis rekomendacijomis, kurias parengė ir paskelbė Vardų erdvių techninė grupė („IFLA vardų erdvių atitikmenų RDF vertimo rekomendacijos“⁶). Rekomendacijos reikalingos padėti ISBD elementų ir reikšmių žodynų vertėjams susipažinti su ISBD vardų erdvių pateikimo savo šalių kalbomis metodika ir taisyklėmis, kurios taikomos verčiant „popierinį“ ISBD tekstą. Už ISBD vardų erdvių saugojimą atsakinga tarnyba „Atvirų metaduomenų registras“⁷.

ISBD susietų duomenų tyrimo grupės susitikime 2014 m. buvo toliau tobulinama ISBD ir FRBR vardų erdvių atitiktis; ISBD „ištekliaus“ pateikimas RDF; tęsiama veikla, susijusi su ISBD klasių bei savybių naudojimu bibliotekų susietų duomenų trijų elementų deriniuose; tęsiamas taikymo profilio rengimas. Pastarosios dvi veiklos kryptys susijusios su planuojamu „ISBD naudojimo kaip susieti duomenys rekomendacijų“ rengimu; medžiaga šia tema bus pateikta svarstymui rugpjūčio susitikime. Buvo svarstomas taip pat ir santykis bei

⁴ <http://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/isbdrng/isbd-extensions.pdf>

⁵ http://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/isbdrng/namespace-alignments_v1_20130725.pdf

⁶ <http://www.ifla.org/node/5353>

⁷ <http://metadataregistry.org/>

KULTŪRA • MOKSLAS • VALSTYBĖ • ATEITIS

būsimos atitiktys su kitomis vardų erdvėmis (UNIMARC taikymas bibliografinių duomenų vardų erdvėms, FRBR_{oo}, PRESS_{oo}); šios užduotys įtrauktos į artimiausių metų veiklos planus.

2014 m. vasarį RDA plėtros jungtiniam vykdomajam komitetui įkūrus RDA ir ONIX modelio darbo grupę, buvo pradėta seniai planuota veikla, susijusi su ISBD O srities („Turinio forma ir priemonės tipas“) žodynų bei ROF (RDA/ONIX) modelio vardų erdvių atitiktimi. Į šią grupę buvo pakviestas ISBD peržiūros grupės atstovas⁸. Paryžiaus susitikime buvo svarstoma parengtinė atitiktis, parengta ROF darbo grupės pirmininko Gordono Dunsire; buvo nutarta su šiuo dokumentu supažindinti ISBD peržiūros grupę ir siūlyti, kad ji jam pritartų Liono susitikime⁹. ISBD susietų duomenų tyrimo grupė visas šias veiklas traktuoja kaip pasirengimą reguliariai ISBD peržiūrai. Jos nuomone, rengiant FRBRizuotų katalogavimo taisyklių rekomendacijas turi būti remiamasi ISBD ir FRBR_{er} atitiktimi.

Kalbant apie ISBD ir katalogavimo taisyklių atitiktį, būtina paminėti ISBD nuostatų ir RDA taisyklių atitiktį, kuriai pritarė ISBD peržiūros grupė ir Katalogavimo sekcijos nuolatinis komitetas ir kuri buvo paskelbta kaip *ISBD Profile in RDA: Constructing Functionally Interoperable Core Records, 19 December 2013, Version 1.0* („ISBD profilis RDA: pagrindinių funkciškai suderintų įrašų rengimas, 2013 m. gruodžio 19, 1.0 versija“¹⁰). Tai galima laikyti ISBD peržiūros grupės ir RDA jungtinio vykdomojo komiteto diskusijų apie abiejų standartų derinimą baigtimi, nes ISBD peržiūros darbo grupė įvykdė visas su ISBD ir RDA atitiktimi susijusias užduotis¹¹. Svarstymų, kuriuose dalyvavo RDA plėtros jungtinis vykdomasis komitetas ir ISBD peržiūros grupė, metu buvo pastebėta, kad būtina padaryti pakeitimus 2012 m. publikuotame dokumente apie ISBD ir RDA elementų atitiktį¹² ir atlikti šios atitikties peržiūrą. Ši ir bet kokia ateityje atliekama veikla atitinka RDA plėtros jungtinio vykdomojo komiteto ir ISBD peržiūros grupės parengto protokolo veiklas: „<...> užtikrinti duomenų, sukurtų taikant RDA ir ISBD nuostatas ir taisykles bei naudojant šių standartų elementus, priežiūrą ir funkcinį suderinamumą“¹³. Skaitytojams gali būti įdomu susipažinti su ISBD ir RDA bei REICAT – naujųjų Italų katalogavimo taisyklių, parengtų Simone’s Forassiepio (Simone Forassiepi) iš Florencijos universiteto vadovaujant profesoriui Mauro Guerrinui (Mauro Guerrini) (1.0 versija, 2013 m. balandis, publikuota ISBD peržiūros grupės svetainėje¹⁴) – atitiktimi. ISBD peržiūros grupė domisi visomis panašiomis iniciatyvomis ir kviečia bendradarbiauti visas katalogavimo taisykles rengiančias organizacijas. ISBD peržiūros grupė pradėjo dar vieną darbo barą, kuris labai svarbus būsimiems svarstymams ir pasirengimui tolesnei ISBD peržiūrai – ISBD taikymo pasauliniu mastu tyrimą. Šio tyrimo pažangos ataskaita publikuojama šiame numeryje.

⁸ SC/RDA, *Terms of reference for the JSC RDA/ONIX Framework Working Group, 9 January 2014*, <http://www.rda-jsc.org/archivedsite/docs/6JSC-Chair-10.pdf> ir *JSC RDA/ONIX Framework Working Group: 2014 membership and tasks, 16 January 2014*, <http://www.rda-jsc.org/archivedsite/docs/6JSC-Chair-10-2014.pdf>.

⁹ Daugiau informacijos apie problemas, susijusias su vardų erdvių atitikčių skelbimu, pateikiama Vardų erdvių techninės grupės pirmininko Gordono Dunsire pranešime, publikuojamame šiame numeryje.

¹⁰ http://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/isbd/OtherDocumentation/isbd_profile_in_rda_ver_1.0.pdf

¹¹ Žr. „19/12 veiksmas. Peržiūrėti Glazgo susitikimo rezultatus ir pasiūlyti veiksmus, susijusius su ISBD strateginiu planu“ adresu http://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/isbdrg/meeting_2013.pdf.

¹² http://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/isbd/OtherDocumentation/ISBD2RDA%20Alignment%20v1_1.pdf

¹³ *6JSC/Chair/13* [Jungtinio vykdomojo komiteto ir ISBD peržiūros grupės protokolas], <http://www.rda-jsc.org/archivedsite/docs/6JSC-Chair-13.pdf> ir *6JSC/Chair/13/Shared Documents* [Dokumentai, kuriuos kartu svarsto jungtinis vykdomasis komitetas ir ISBD peržiūros grupė], <http://www.rda-jsc.org/archivedsite/docs/6JSC-Chair-13-Shared-documents.pdf>.

¹⁴ http://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/isbd/OtherDocumentation/isbd-rda-reicat_table.pdf